

I.- ALFABETO

- 1.- Os nomes das letras teñen xénero masculino: *o gue, o que, o xe, o zeta...*
Os *dígrafos* representan un único son: *o che, o gue u, o elle, o ene hache, o que u, o erre dobre.*
- 2.- **k, w, j, y, ç** (*ka, uve dobre, iota, y grego, cedilla*) só se usan en palabras tomadas doutros idiomas: *kantiano, byroniano, wagneriano, Jefferson, Eça de Queiroz*
Obsérvese: *quilo, quilómetro, quilovatio.* (Abreviaturas con *k*)
- 3.- Exemplos de uso do **h**: *Helena, Henrique, Heladio, hendecasílabo, hedra, hipocrísia, harmonía* (compostos e derivados dos anteriores)
Mais: *arpa, orfo, oso, oco, irmán, inchar, ermida, ombreiro, baía, aí.*
- 5.- **nh** representa unha consoante nasal velar. Debe manterse unida no final de liña.
- 6.- **g+a,o,u gu+i,e (gü)** Para a representar a gheada: *gh*
- 7.- Uso do **X**: *exame, extensión, léxico, téxtil, tórax...*
Obsérvese: *escavadora, estender (extensión), estrañar, estraño, estranxeiro*
esaxeración, esaxerar, esixir, esixente. (oxíxeno)

II.- ACENTO ORTOGRÁFICO

- 1.- **Aqudas**. Ex. : *chofer, chinés*
Acentúanse as *polisílabas* rematadas en **-vogal (+n,s,ns)**: *algúns, cafés, mamá, refén*
Mais non levan acento gráfico:
 - a) **Monosílabos**: *leis, el, ti.*
 - b) As rematadas en **ditongo decrecente (+n,s)**: *papeis, colleu, amei, tomou, pediu, azuis.*
 - c) As rematadas noutra consoante que non sexa **-ñ ou -s**: *cantar, nariz, arroz.*
- 2.- **Graves**. Ex. : *atmosfera, biosfera, heroe*
Levan acento gráfico cando rematan en consoante diferente de **n, s**, ou en grupos consonánticos distintos de **-ns**: *álbum, móbil, mísil, réptil, Félix, tríceps, carácter.* (Tamén se acentúan as que teñen ditongo decrecente na última sílaba: *amábeis*).
Polo tanto: *cantan, cantas, lapis, canons, colons, dolmens.*
- 3.- **Esdrúxulas**.
Todas levan acento gráfico: *mágoa, bárbaro, tépedo, xílgaro, térmite.*
- 4.- **i, u en hiato**.
Independentemente das regras anteriores, levan acento gráfico as vogais **i, u** tónicas cando van inmediatamente antes ou despois dunha vogal átona, para indicar que ámbalas vogais non forman ditongo: *aínda, baúl, caída, egoísmo, miúdo, raíña, raíz, ruído, saía, súa, traía, túa, xuízo...*
- 5.- **Estranxeirismos e latinismos**: seguen as normas anteriores.
- 6.- **Acentos diacríticos**.
á (a+a, ala) / **a**
ás (a+as, alas) / **as**
bóla (esfera) / **bola** (de pan)
cá (ca+a) / **ca**
cás (ca+as) / **cas**
chá (plana) / **cha** (che+a)
chás (planas) / **chas** (che+as)
có (ca+o) / **co** (con+o)
cós (ca+os) / **cos** (con+os)
cómpre (é necesario) / **compre** (verbo *comprar*)
cómpren (son necesarios) / **compren** (verbo *comprar*)
dá (verbo *dar*) / **da** (de+a)
dás (verbo *dar*) / **das** (de+as)
dó (compaixón) / **do** (de+o)
é (verbo *ser*) / **e** (conxunción)
fóra (adverbio) / **fora** (verbo)
má (mala) / **ma** (me+a)
más (malas) / **mas** (me+as)
máis (adv. cantidade) / **mais** (pero)
nó (atadura) / **no** (en+o)
nós (ataduras, pronome tónico) / **nos** (en+os, pronome átono)
ó (ao) / **o**
ós (aos) / **os**

óso (do corpo) / **oso** (animal plantígrado)
pé (do corpo) / **pe** (letra)
póla (da árbore) / **pola** (por+a, galiña)
pór (poñer) / **por**
présa (rapidez) / **presa** (prendida, man chea)
sé (lugar) / **se** (pronome e conxunción)
só (sen compañía) / **so** (debaixo de)
té (bebida) / **te** (pronome)
vén (presente vir) / **ven** (presente ver, imperativo vir)
vés (presente vir) / **ves** (presente ver)
vós (pronome tónico) / **vos** (pronome átono)

1.- XÉNERO

1.- Xénero mal usado por influencia do castelán:

1.1.-**Masculinos**: *berce, cal, cárcere, costume, couce, cume, cuspe, dote, fel, labor, leite, lume, mel, nariz, riso, sal, sangue, sinal, sorriso, ubre, legume, nomes de letra.*

1.2.-Femininos:

- *cor, dor, orde, orixe, ponte, testemuña, suor, marxe.*
- Palabras acabadas en **-axe**, menos *paxe, traxe, garaxe, personaxe.*
- Palabras acabadas en **-se** (=sis), **-ite** (=itis): *análise, farinxite, peritonite.*
- As que comezan por **á tónico** non mudan de artigo: *a arte*

OBSERVACIÓN: as **árbores froiteiras** teñen o mesmo xénero que a froita, agás *castiñeiro e figueira.*

1.3.- Formación do feminino.

O feminino fórmase comunmente co morfema **-a**, que se une directamente ao masculino (*deus, rapaz, avó, só, cru, chinés, burgués*) ou substitúe a vogal final da forma masculina (*sobriño, presidente*).

Mais:

1.3.1. Nomes rematados en **-ñ**:

1.3.1.1.- **-án/-á**: *aldeán, artesán, chan, cidadán, cristián, curmán, irmán, pagán, san, alemán, catalán, afgán*

1.3.1.2.- **-án/-ana**: despectivos: *folgazán, charlatán ...*

1.3.1.3.- **-ón/-oa**: *ladrón (ladra), león, patrón, campión.* Nos aumentativos e despectivos

-ona: *cabezón, abusón, faltón.*

1.3.1.4.- **-in/-ina**: *bailarín (ruín é invariable)*

1.3.2. **Sufixos especiais**: *barón, duque, abade, poeta, rapaz, galo, actor, emperador, rei, heroe, xudeu, sacerdote, tsar.*

1.3.3. **Palabras diferentes** (heterónimos): *mao, bo, cabalo, xenro, castrón, can, home, macho, frade, padriño, pai, marido, padrasto, compadre, príncipe.*

1.3.4. Non hai formas para o feminino:

Úsase o artigo: *intérprete, estudante.* Úsase **macho/femia** para animais: *sapo, pardal, paspallás.*

2.- PLURAL

2.1.- As palabras rematadas en **vogal, ditongo**: engaden **s**: *lei, i, u, bambú, custo, bocoi.*

2.2.- As palabras rematadas en **-r** e **-z**: engaden **es**: *mar, vez, luz.*

2.3.- As palabras rematadas en **-s** e **-x** (ks):

2.3.1.- As agudas: **+es**: *deus, compás...* **Mais**: *luns, fax, lux, unisex* son invariables.

2.3.2.- As graves e esdrúxulas son invariables: *choromicas, lapis, martes, oasis, télex, tórax.*

2.4.- As palabras rematadas en **-n**: engaden **s**: *can*

2.5.- As palabras rematadas en **-l**:

-**Monosílabos**: **+es**: *pel, fel, mel, mil, cal, tal, val, xel, ril, sol...*

-**Polisílabos agudos**: **l** por **is**: *mandil, fusil, cadril, bemol, anel, aval, control...* **Mais**: *eles, aqueles.*

-**Polisílabos graves**: **+es**: *fácil, símil, áxil, túnel, consúl...*

Mais -bel: **-beis** (*amábeis*)

2.6.- Os estranxeirismos e cultismos. A maioría engaden **s**: *club, coñac, tic, lord, test.* Algúns engaden **-es**: *húsar, dólar.*

2.6.- Só se usan en plural: *andas, nupcias, exequias, tesoiras.*

SUXEITO E PREDICADO: analizar frases